

B

Makauinana.

BUKEV—Ano Hou

Honolulu Oahu June 1, 1896.

HELU 22

KULANA PEE I KEPUHI.

Mau Olelo Oiaio no Nei Au Kuikawa o Hawaii Nei.

Ke lawe mai nei makon a uechi a i ka manao o ka Rev. Kauku Dile (Rev. Dr. Dile), aua i hokue aki a i kek hi tataku o sa nupera Kahem o Kapulekiko. He kuhunapele eia i ka "Honolulu Met d's s, a i o kskou mei oia kehi i haolelo oeueni si no ka pono o kona okalewa. O kon hoi kek aua aki mei no iu no ka Asazteria i hate a hoopulepa nei nei no hoi keia manao ent. E lona ana no iko loke o ne iu manao he coni moli welaewa no Pakalama a me na paupu paupu no hoi o mikromiko pono iu oia. Ma halo iku makon moli ana o kona manao:

"Ain no ke Apupuni Kulikawa," wahi a Kauka Dile, "keo neno manau i ka me ka nesa ato i like luu ho ka manao i kona manu o gihon maiki. Ua hiki ole loa ke nitau hohou i ka Perseidion Kohe ikuakau hoko a me na loina kipuk okae apuni, a e ihaoleku oia palo hoi na pao kakao hauka o ke supuni moi i pau no kona manau a honopu. Ke olelo nei use hoi na no poe roldida keokeo (hauke) oia na pao neno manao loa ikuana o ka lahuwi owi. Me he la me hoi ika hoosapopo iku no he manao ana ma ko ke Apupuni oia no ke lawe aki iu waihou leu a pau me ko ke kaulike ewehale o a honopu aku zifa hoi ika lilo imua o ka ukui holoekoa o ke paeaina.

"Aka nane, sia ma kele u me keia wah i he manao pihonohi maha ole a be hoosapopo moekaka les ana hoi no kakahi popilika pili ikuhi, ius ake hoi pili apuni psbs, e hoin mai sua.

"Ins no paha hoi e hoopono los ana kona nno, sole les me hoi ia he supuni no ka lahu holooke, a ma ko'u manao sohe men e se i ike macropo los i keia manna a no o ke Apupuni. O ka nulihia a onipa pa los ki i ukuenkenien, a me ka hooa oia aki hoi no ka hoo manua sku o ka republiko. Ke hoopuke nei au i ka haolelo "repabliko" ma ke anio olelo honakua laoluha.

"Aole na kauka i lokahi like we ke au hoopopono nupuni

e ku la. O an paha hoi e neoueo kuhonau loa aua no ka iu iot leu aki ka haolelo, a me ka hohou i hoosapopo iku no hoi ke hohiong i kekala la hoi ia e kai pao neno akahui o ia man ponoekon. Ua hiki ole loa ie latou ke hoosapopo ibo he mea e me kahi e noba hoonau aksou iu Hawaii uia wale no he mea que ke koko Hi-wali. E hoopuana iu Honolulu mi ke sa hanauke hope hoi ia leu, sohe a ke Apupuni mea e uenken koke aki, ake, ma na pao moekaka e a i manao mei ke kuhonauhale pao aki he au, ka manao omeonekekipuk. Ke hau osi na akaki e puioe hoi ahi ne amenti na kauka noku hoopepe wale ma na pao pomiskui ome aki i kekala illi owi.

"O kekshi nissan ing e olli se sun me konz manu hohioes kei ole i ka heiholio, a i ka mea e pili nno ne de dala. O ke eku dia Apupuni, he wahi owi wihi manu, ia iu waleia a ua aneeue lu e pan, a he mea ome epi me hoi ke dia iwaena oia aponai o ke ae no.

"Nohihi, ma ke iku no o ke Apupuni o Kole hou oua hohioles aki e na kauka, sia ke noi ia o ka hohioles aki, oia, o kohi lau, hipo wale no iu e pelekua si. O na hoi, none hoosapopo ana oia kauka moli no ke an o keia umedalo, a hoi no i hohioles aki iku iku ake o no ke hohioles, e like sun no kona hohioi is manao e like iu me ka uku iku o kohi hoihi o ka apuni keokeo (hauke) ma Honolulu.

"No Liliokalani hoi, manu o kona hauke ana i hauke aki hoi i kona pono a kelefan apan i tia leitti, ake olelo ana i koe nuna a maia los kipuk, ake, nia no he wahine oke: aki—he mea hou-e hauke pono mai la ka nuna dan eveluna mai o ka manao no ke supuni mekipu i ke hohioles aki iku. Oia no o Kamehameha Ii Kaihoni a o ka manao hoi o ka pao Alii (ea Rivalies). Aole kona manu pod."

"John ma oia paemoku ka heo kabukabukia la ma no neone ma ia padi pahi ohe keleewe, sole no hoi me ka wahie hoi ia e a i ka kauhi illi, eia nne, sia ke oka nno o ke an i keia kaukaia. Mawaho se hoi a ke kumu ohia, ke kauhiwahine ni, oholu a hoi no hoi i ka lehinehol holohi, a cia hohioi wale no hoi ka mea koi kuleana i kei i ka

neolelo i Hawaii, he Peleka fe oiai oia ma me a manu a pao, a oia pao i ke maipo ho i ka iku a i hau i hoi hoi no i mea a oia leu manu o Eclanci a mo konu Kubiana a pao makualena ma Honolulu." Nohihi, ke maia kauka hoi o ka kauhinae i ka hohioles aki, ake, nia no paha hoi he pao aleska, malalo o ke kuhina o a me a ka leu, noho a laeu manu mea e poine ai, ma ka olelo ana e pomaiki ma nne hoi ma kohi a me keia. E hau maia nku ana no na kaukaa mooli no ka e hiki si i kikahi Hawaii ojwi ka noho hoi sko ma ka haleli, no ka mea, sole iia i biki i ka lakon man noemene palepuke ke spu iku ka manao o ka noho hoonau mai se o kekahi mahihini ma lomu o ke aupuni o Kameha-

muu."

Aloha la Hoa Paaua.

Me ka leolau a me ka walohis makou e hoike aiki sei no, ka pio nna e ka leolau o William Makana, kekahi o ka makoo manu hoi pausa oia ka hau heo noho bus kapau. Mea Peakahi i hala i kuu mai si oia i na eha a, mea no hoonau manu ana o keia si oia. O hoonauaia oia ka ma ka Kula Apupuni o Halealoha, Lihaini, Manu, kona iia hanan, i ka wa o noho kuma ana o W. H. Hale iaini hoil mai si oia Honolulu nei a noho ma ke Kula Hoopulelei o Keonelua, ua lawe mai oia jaia a me kona kaukaia me ka ane he man hanci nana. Mahope i komo si oia i kei Kala Alii o Kehuhi ne, e so i ka hau ma ka halepoi Kekate kahiko. Peu mai iolia mai, komo i ka halepoi Bultina i ka oia o W. Hale o noho oia ana no i ka halepoli. O kaua haua hope i haua si a mele a ka le hokua kakauenole go ka Krenna o ka Louis Arbood. He kaitaina oia ma Alapaki Makana o ka Padi Meku Kumei. Un waiho thoo iia i kona kaukaia e noho a aku nana, kaua wahine i noho eawale kahiko si a me ka leu velki, a me ka wahine belehu lehu. I ka Poalua se iuole aki at oia ma ka ilana o McNamee, malalo oia iuawewa haipule aia ka R. V. H. H. Peleka, a me ka hoogapopo hoolewa ana a E. A. Williams. A'ohia wale cia i hele i kaukaia skulu.

Aole padi kuihipo o ka Posono oia. I keia Posono ae nne e ulele si iuwawena o no hui Kamehameha me R. gununa Etsbi.

No Rev. W. M. Kalaiwa i maha ma ka auana haipule o ka no nei maloko o ka lusikia o Kawailau. No ka olaina ku wahio kaua belelo. Ua rehewehi mai oia i ka nui o ka pili kia o na kauhina-pale e nobo nei ma na sine a, e pala aku, aole iolaa o ka laeu manu uta mai ke Papa Hawaii. Akii. He iole dae mekipu tho no ia ubehana a ia loia no he mat wahi okeu.

... a jio la ko ke ali'i boike
mua loa ana eku i ka me, uina
mea a mea kena ho p i lilo
mu pe i si e ke'ali'i, ka hui
ana loa ana eku i a kane
huia hoaluna no Waialae. A ma
ke'ali'i no ho'i, me he'a o i luh
lalo sku ana paha i loko (na
eniti pohihihe), me ke'ehi lede
o ka kulanu tiekie, a keonimane
lele paha o ka kulanu man,
en kuifike uso ke lilo kulanu
Mowahine, a malia ho'i o lona
mea enokanae mo lala. ....

Ma ka nana ana i kia me,
ala'auhele no ka Moiwhine
Lili'u. —Ka mohina ka mea i
kepae ka ali'ihuhine o ka po';
—Maria ka mea i kapaini he
"Dominis," ka Hakawaini o
Aluwahine. Ma ka nana ana
ho'i i ka inou o ka vera nana ka
moe, he elua no mohele, 1-ke
ka, ka mea i kapaini ka "Lana
kila"; 2-Tesi, ka mea i kapaini
"Ho'oia," o ia paha ka mea i
kapaini Victor.

O ka iki ana i less me Marie
ma ka mosehene, he holokeia no
ka loli ana se o ke kulanu bawa
o lilo i una honopu; o pala ho'i
i ka tanaka puno, no ei olo aken
ia o na baswina maikai neou mea
ka pii mahuahine o ka mamele
na i no ponu lani.

Nolaila, e na keiki aloha aina,
e abu iho ouken i ka nebu, ke
onimana o ka inoa maemae, a o
akakou i ka lanbi o ka oihana
ko'a no ka ponu o no ojaken
lahi, ko oukou aina e me ka
ouku Moiwhine, a e he'e aku
iuua me ka mahuahine, a e ma
keala i na pahels a me na imi
hai o posa mai ana i oihou.

O keia iho la na kualoheloheloh
ana a mea wehewehi. Nolaila,
e hoomeu sku i ka honua ka inoa
Vitor (Victor), a hiki i ke ko
ana. KILOKIO DIMERATA:

Ma keia Posono se ka hoike
hui o na Kula Sabati o
Mokupuni o Oahu nei me, Ka
waiaho.

Mazou o ke awakes o ka Pos
lou nei, na pu iho le i ke shi
ka Hale o Halliehu (w) e ka
nei ma Kukuhonu. Aole i
ki ke ee oe hoopunoh pauhui a
lilo wale no ka Hale i pua lehu.
Aole i maopope ka kumu o ke
ahi.

O ka mokumuhu Kina ka i
ku mai i ka Pealua iho la mai
Ipu Gola me na mohou
mukumoku ioa mai nina ma
mo. Matope iki iho peha o
ka hora 5 o ke ahiahi perkolu
mai i hanalei mai ai oia i Kou
nei no Kina e me lapana

Ua heopisai o Ane Luahiva
me kana ipu hana ledies i ka
Pealua iho la he \$15, o ka kane
he \$30. O luna nei i ka i lona
penu sku iu Luahiva me na
mokai e biolani ann. Huna o ka
moe, maloko, ka e kekahi hale
mukai o Kakako, mabepo iho o
ka u houuu ann a kenu. O ka
biolani ana iho paha ho'i is ua
lei, heopu ana ka mea waiai.

MOOKUAUHAU ALII.

Na Iwakamoo o Hawaii Nei
mai Kahiko Loa.

Manei, e hoomeu kakou i
na kupane olli o Kaau, e hon
maka ana mai o Puna-iuu (k),
kokabu o keiki a Alauka
(k) lana o' Hinahauuikama
lano (w). (E name no ka Ma
hele II.)

No Kene: 1 Puna-iuu, 2
Us, 3 Uwauikama, 4 Uenui, 5
Ausani, 6 Newauli, 7 Lono
hewana, 8 Lonowahiani, 9
Pau, 10 Punaakau, 11 Moenai
us, 12 Kamakaha, 13 Nane,
14 Laohi, 15 Abukai, 16 Lao,
17 Losmekaliki, 18 Louli
Lan, 19 Ahukia-e-Lan, 20 Ka
mahan, 21 Leuan, 22 Kekoma
23 Manokalimo, 24 Kamakama
25 Kahukukane, 26 Kuwalu
pukauku, 27 Kahukukane
28 Lihiiwai, 30 Kaupau-Hiwa,
31 Kuhinehau, 32 Kapuleuki,
33 Kuhinehau, 34 Lomakalimo,
35 Kaumehine, 37 Kaue
Kauakani.

No Wahine 1 Hainau, 2
Keihinai, 3 Hainaukeni, 4
Welaukeni, 5 Mauaukenau
keni, 6 Kuhihineke, 7 Lollies,
8 Kuhihineke, 9 Kapakalau
keni, 10 Keaukeni, 11 Ahole,
12 Monassuli, 13 Heakaliki,
14 Kilohana, 15 Keuksmile, 16
Kakiheli, 17 Honakauapu
pu, 18 Muolo, 19 Hale-a-Kamoi
20 Kaumakulokani, 21 Ke
lanioukewaiki, 22 Ehipu
panuas, 23 Naekapuan, 24
Kapulin, 25 Monukos, 26
Hamekahulu, 27 Kahaku
kena, 28 Kapoleikau, 29 Ka
mili, 30 Kehaukau, 31 Ke
lobi, 32 Kainisila, 33 Kauak
keni, 34 Kaumokumehine a
me Kalsukaleideli, 35 Kau
kau, 36 Komoksheli, 37
Kamakalehi.

No Keki: 1 Us, 2 Uam
kai, 3 Uenui, 4 Ausani, 5
Newauli, 6 Lonowahiani, 7
Lonowahiani, 8 Pau, 9 Puna
iuu, 10 Moenaius, 11 Kona
kaha, 12 Nane, 13 Lihiiwai, 14
Abukai, 15 Lan, 16 La
makan, 17 Laohi-Lan ke keiki mo
Heokamakupuhiel w, 18 Akui
-i-Lan ke keiki me Waoleo
w, a me Kukoni-Lan ke keiki
me Manopapepi w, 18 Laul
hewa, 19 Kamashano, 20 Leuan
kena, 22 Manokalimo,
23 Kamakama, 24 Kahal
skene, 25 Kuwalu-pukau
pu, 26 Kahukukane, 27 Ka
luukukuna, 28 Lihiiwai, 29
Kuhihine, 30 Keaukeni, 31
Kapuleuki, 32 Kuhinehau, 33
Lomakalimo, 34 Kamakamehine
ke keiki me Kamakumehine
w, a me Kauapepopeo ke keiki o
Kaumakaleiwei w, 35 Kam
ahalehi, 36 Leleamohau w, a
me Kapsuamohu w, 37 Ka
muhuhu.

Manei e hoomeu si kakou i
ka papa o na Moi mabepo mai o

na Kamehameha skolu. E hon
nohono ho'i is ako ana ma
ka o no ka makukane, shafe,
o ko no makukane ho'i mai.

KO NA KAMEHAMEHA IV. ME V.

1 Kalenikuhiahihiokemoku 'i
noho ia Uluehu w, iosa o Ku
mehameha II. k

2 Kumeheus II. k noho is
Kapekamoku w, iosa o Nah
otens k.

3 Naholeo k noho ia Insina
w, iosa o Matio Kekuanan.

4 M. Kekuanan, mere o O'ka
tobu, 1827, ia Kinas w, a me
pus i lewa mai, o is o Loti
Kamehameha, Aleksander Li
bolio a me Vitoria Kamamia.

MA KA NA MAKARAHINE AGA

5 Kamehameha I. noho is
Kahueheleide w, kaikau o
Kuhumau w, iosa o Kama
malu w me Kinau w.

6 Kamehameha II. noho ia Lib
hilo, oia o Kamehameha II.
ache pua i lewa mai.

7 Kinau w mere in M. Ke
kuanan, iosa o Loti Kame
hameha, Aleksander Libolih
a me Vitoria Kamamia.

8 Aleksender Libolih, ha
naha i P. Bernier 9, 1834, noho
ia ka kalaunu i Janus 11, 1855,
maloi o ka ino Kamehameha
IV, mere is Ema Koleleonalu
i luna 10, 1856, s o ke bus o
teia mara ana he'ekitika
he'e Haku o Hawaii," ehi bai,
ke Kibiali Albert Edward
Kuhinekeli, banani i Mei
20, 1858, a make oplopion i ka
iua 27 o Augata, 1862. Make o
Kamehameha IV. i November
30, 1863.

9 Loti Kamehameha, banan
ia ka kalaunu o Dekemabu, ia 11,
1859, maloi o ka kalaunu i No
vember 30, 1859, ma ka ino
Kamehameha V, a make i
Dekemabu 11, 1872.

KO KA MOI LUNALILIO.

1 Charles Kauina mere ia
Kekauheli, iosa o William
Charles Lewis.

2 Kalanikupuopuikalani
nui Keoua noho in Kamehameha
kuli w, iosa o Kalanikupuopu.

3 Kalanikupuopuikalani
nui Keoua noho ia Ko
heihineimale, iosa o Kekau
heli.

4 Kekauheli mere ia Charles
Kauina, iosa o William Charles
Lewis.

5 Hanau o William Charles
Lopuhale i Isouari 31, 1872, ko
huna i Mei i Tamari 8, 1873; a
uach i Ferosa 3, 1874.

6 hoomeu sku-ana.]

Praha e ku nei i ka Mun
wai mai Kapalikoi.

Eha mai. Pake bou i heopia i
kein mai mu la lio la no ka hoobu
oi wale ia no ka komo pu iloko
o kele ho'oulu iu oia i Liu
Chong. I keia ia o hookeleokolu
ai lako - pan.

Huina Waiwai Nui!

Hoemu Nui Loa Ta!

Pomakai Nui ma na Ma
hele a pau ma ko L. B.
Kerr Halekuai,

Alohi Moiwahine.

jo-i-i Kalakau so 41
ia ka kalaunu i ka kalaunu
ia ka Kalakau Hukuholi no 51.

18 iia Lipine so 22 kauna.
Na Haua iia ka kalaunu
ia ka kalaunu i ka kalaunu
ia ka kalaunu i ka kalaunu.

Na Pau a mea Haia Pepee, sonue e
Lauwahine ia.

Na Kaua iia ka kalaunu i ka kalaunu
ia ka kalaunu i ka kalaunu
ia ka kalaunu i ka kalaunu.

19 Kinau Haua. Mooka iho o
Hale Letz, calaha se o ka haleka
Pake. Alohi Moiwahine.

L. B. Kerr,
upr 27-28
Robert Napunako Boyd
(ITALIA)

He Ananua a he kola o halia ka hon
poepopo ahi i ka nui wale pao, hoi an
i ka nui wale pao, a he Ananua a he kola o halia

20 Kinau Haua. Mooka iho o
Hale Letz, calaha se o ka haleka
Pake. Alohi Moiwahine.

C. B. DWIGHT
(KALE KUAIAKI)
Mei Haua Pohaku Kekae Alau, na He
Kupapa a mea na Kua Hoozaz
Ma-ho.

21 E kona no oia na kona wah i nobo
na Kolo, Honolulu nel. Telephone He
Hau. 12-Juk.

E. M. NAKUINA.
KOMIHINA O NA ALA LILHU A ME
NO FONO WAL.

Notari Lehohi, a me Agena Hawi
Palapala Ae More no Honolulu nel.

KEMA HANA. Hola 303, Alani
Kahoe.

F. J. TESTA, (Hoke).
MEA OHI A KOI AIE

Mea Huli Mooleo Aipa a Wai
wai e at paha.

Mea Hana Palapala Kanawai o
na Auo a pan.

Mea Kusi Mikini Humuhum
Loie.

Mea H. M. Aliwalani a Heoille

Mea Kusi Waiwai, no ka Uke
Kominisa Hanbas.

Un makauau manu ola e law
lawa i ka haua, a pane e
haswila mai ann kela. He
kuice ka kula.

E kona no oia ma kira
Kona. upr 8-1m